Marin BUTUC

TERMENI ŞI TERMENI-SINTAGME AI METALIMBAJULUI MILITAR ROMÂNESC

Noțiunile de „termen militar” și „terminologie militară”, în lingvistică, se înscriu conform acelorași parametri științifici ca și noțiunile de „termen” și „terminologie”. Definițiile noțiunilor de „termen militar” și „terminologie militară” sunt aproape identice cu definițiile noțiunilor de „termen” și „terminologie” din știința limbii: termenul militar este același cuvânt (sau îmbinare de cuvinte) care denumește o noțiune a unui obiect, proces sau acțiune din domeniul profesional, special militar [1]. Terminologia militară, de asemenea, reprezintă totalitatea de termeni militari dintr-o limbă sau din toate limbile. Termenul militar este un simbol al unui concept, iar conceptul lui reprezintă sensul terminologic. Termenul militar se deosebește substanțial de un cuvânt obișnuit, deoarece exprimă o noțiune specială, ce nu-și pierde integritatea lexico-semantică, indiferent de procedeele de exprimare a conținutului acestei noțiuni [2].

Sub aspect structural însă, termenul militar trebuie să fie o unitate nominativă unică, independentă și nealterabilă din acest punct de vedere. Structura gramaticală a termenului nu este totdeauna compatibilă (potrivită) cu noțiunea. Anume din această perspectivă a relației dintre forma gramaticală a termenului militar cu noțiunea, de corespundere și compatibilitate a semnificației literale cu cea referențială, conținutală, termenii militari pot fi împărțiți, convențional, în următoarele trei grupe: 1) corect orientativi (*aviație militară, avion fără pilot, rachetă antiaeriană, stare de mobilizare, demobilizare, cartușieră* ș.a.); 2) neutri (*automat „Kalașnikov”, pistol „UZI”, mitralieră, tanc* ș.a.); termenii orientativi neutri, din punct de vedere formal, nu aduc vreo informație privind semnificația noțiunii denumite; 3) incorect orientativi (*tanc maritim* – nu denumește o mașină de luptă, dar „o navă de transport din compunerea marinei militare”; *teleindicație* – nu denumește o indicație transmisă de la depărtare, dar „o instalație destinată transmiterii și reproducerii valorilor coordonatelor de po-

BDD-A20593 © 2010 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:52:36 UTC)

ziție ale țintei aeriene"; *tren rulor* – nu denumește o garnitură de cale ferată, dar „o parte a afetului gurilor de foc de artilerie" ș.a.).

Prin urmare, în limba română, ca și în alte limbi, se procedează la stabilirea unor frontiere semantice ale unui semnificant, care în cazul structurii termenilor militari are o importanță majoră pentru orientarea și utilizarea cât mai adecvată a noțiunii exprimate, ținând cont de particularitățile ei specifice. Din acest motiv, formarea termenilor este totdeauna un proces conștient și nu spontan [3].

Anume în acest temei are loc procesul de formare a termenilor militari românești, care se sprijină pe conștiința vorbitorului, nefiind deliberativ și având ca sursă de formare limba română contemporană, sistemul ei imanent și metalimbajul ei militar propriu-zis, care oferă, în permanență, o multitudine de posibilități semantice, sintactice și gramaticale.

E de reținut faptul că, pentru ca un termen militar să aibă o funcționalitate optimă, e absolut necesar să corespundă unor cerințe tehnice de operare. În primul rând, termenul militar (împrumutat sau creat) trebuie să fie scurt, laconic și ușor de operat. Totodată, „termenul militar trebuie, convențional, să reflecte calitățile necesare și suficiente ale noțiunii ce creează și susține specificul ei". Anume aceste condiții fac ca termenii militari să nu poată fi exprimați întotdeauna printr-un singur cuvânt – scurt și comod, dar prin două sau mai multe. Astfel, metalimbajul terminologic militar (și nu numai) devine complex sub aspectul structurii, deoarece conține nu numai cuvinte *simple*, *derivate*, dar și *compuse* sau *termeni militari-sintagme* etc.

Termeni militari-sintagme sunt îmbinările de cuvinte alcătuite din două sau mai multe elemente, care denumesc împreună o noțiune din cadrul domeniului militar. Sistemele militare terminologice, la rândul lor, se împart în următoarele categorii de sintagme pretabile descompunerii: a) îmbinări libere unde fiecare component poate face parte și din alte sintagme (*tun antitanc, tun de turelă, tun antiaerian, tun atomic; tanc maritim, tanc-nomad* ș.a.); b) sintagme stabile (fixe), ale căror elemente constituente, plasate în alte îmbinări, nu mai sunt termeni militari (*șanț de adăpost, șanț de comunicație; misiune de foc, misiune de luptă* ș.a.); c) sintagme nepretabile descompunerii (*gheară de pisică, obstacol berbec, pâlnie de obuz, plafon al avionului* ș.a.).

Din punctul de vedere al numărului de elemente incluse în sintagmă, termenii militari românești pot fi clasificați în următoarele categorii:

1. Termeni militari bimembri: *cartuș filtrant, cercetare aeriană, comisar militar, desant aerian, forță aeriană, jurământ militar, tun antitanc, mitralieră antiaeriană* ș.a.

2. Termeni militari trimembri: *tun de însoțire, bombă de noapte, bombă cu sodiu, mină fără contact, tanc fără turelă, tanc fără echipaj, glonț fără înveliș, tun fără recul, artilerie fără recul, artilerie fără țeavă* ș.a.

3. Termeni militari tetramembri: *autoamfibie cu trei punți, batalion de construcții aerodrumuri, batalion de deservire a aerodromului, batalion de degazare a tere-*

BDD-A20593 © 2010 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:52:36 UTC)

nului, batalion de construcții-drumuri, batalion de reparații-drumuri, batalion de exploatare-drumuri, batalion de construcții-poduri, grilă de protecție a farului (la mașini blindate) ș.a.

4. Termeni militari polimembri: *instalație de lansare a rachetei nedirijate, atac din contact nemijlocit cu inamicul, artilerie de coastă tractată cu mașini, artilerie antiaeriană de mare calibru, atac fără schimbare de dispozitiv, atac pentru distrugerea atenției inamicului* ș.a.

Așadar, terminologia militară constituie un sistem complex sub aspectul structurii, fapt condiționat și determinat de interesul terminologilor de a crea termeni ce denumesc noțiuni militare, exprimând, prin acestea, particularitățile referențiale definitorii.

BIBLIOGRAFIE

1. Georgeta Ciobanu, *Elemente de terminologie*, Editura Mirton, Timișoara, 1998, p. 23.

2. Д. С. Лотте, *Как работать над терминологией (основы и методы)*, Наука, Москва, 1968, p. 38.

3. *Idem*, p. 42.

BDD-A20593 © 2010 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:52:36 UTC)